

KISGRAFIKA

Alapítva: 1959. Megjelenik évente négy alkalommal

Kiadja a „Kisgrafika Barátok Köre Grafikagyűjtő és Művelődési Egyesület”

Postacím: 2045 Törökbálint, Bartók Béla utca 2.

internet cím: www.kisgrafika.hu

Ex librisek forrása: Stokinger gyűjtemény és www.exlibrismuzeum.hu

Felelős kiadó: Antalné Tari Zsuzsanna ügyvezető; e-mail: titkar@kisgrafika.hu

ISSN 0209-6161 (nyomtatott), ISSN 2786-1104 (online)

Szerkesztő: dr. Tébéli Izabella, Stokinger József

Bakacsi Lajos: Petőfi Sándor 1823-1849, op 223, X3, 129x101 mm, 2017

Tartalom

Balajti Károly: Petőfi 200 vándorkiállítás

Hegedűs Réka: A művész és a gyűjtő közös alkotása

Ürmös Péter: „Testemrehívás”

Radó László: A betűtől a könyvjegyig

Ürmös Péter: Dr. Nemcsics Antal alkotásai

Ürmös Péter: Hímes grafikák

Arató Antal: Emlékezés dr. Semsey Andorné Ilonára

Dr. Tébéli Izabella: Egy soproni recenziója

Hazai és nemzetközi hírek, pályázatok

2023/1

Balajti Károly

PETŐFI 200 VÁNDORKIÁLLÍTÁS

Balajti Károly nagyváradi Zilahon élő művésztárgunk beszámolója: több, mint 30 éve működő Nagyváradi Tibor Ernő Galéria művésztárgjainak (Márton Katalin, Popon Krisztina, Széll Katalin, Mierluțiu Emilia, Bányai Szabados Katalin, Vassy Erzsébet, Treier Erzsébet, Csordás Piski Ibolya, Balajti Károly, Gavrucza Tibor, Rob Ibolya, Csathó Töhötöm, Csongor Károly, Marian Éva Noémi, Barbici Éva, Madarasi Csilla, Szabó Enikő Anna, Nyitrai Károly) 35 alkotásából Petőfi 200 címmel vándorkiállítás nyílt Nagyváradon, 2022. március 16-án.

A megnyitóról a Bihari Naplóban Tóth Gábor képes beszámolója olvasható. A szép számú közönséget köszöntötte és a nyitó beszédet Csathó Töhötöm művészeti vezető mondta. A kiállítást ünnepélyesebbé tették az elhangzott irodalmi alkotások, Petőfi Sándor versek és a szabadságharchoz korban, szellemben illő muzsika. Grafika, ex libris, olaj, akvarell alkotások Petőfi verseit öntötték képbe. A jelenlévők átélhették a költő érzését, szerelmi líráját, a táj szeretetét, harciasságát. A tárlat már sikeresen bemutatásra került az alábbi helyszíneken:

- ♦ Élesden az RMDSZ Székházban 2022 augusztusában;
- ♦ Jászfényszarun a Szent Erzsébet közösségi házban szeptemberben;
- ♦ Kőkúton az Általános Iskolában novemberben;
- ♦ Tatán a Református Gimnáziumban 2022. novemberben;
- ♦ Komáromban a Petőfi Sándor Általános Iskolában 2023 januárban.

A gazdag kiállítást mindenütt nagy érdeklődéssel fogadták és szép sajtó visszhang követte.

Nemzeti dal 175/ digitális montázs 500x700mm

MEGHÍVÓ

Hegedűs Réka

A MŰVÉSZ ÉS A GYŰJTŐ KÖZÖS ALKOTÁSA

**60 éve gyűjti és őrzi az ex libriseket
a Kisgrafika Baráti Kör szegedi csoportja**

Kettős évfordulót ünnepelt a Kisgrafika Baráti Kör szegedi csoportja. 60 éve, Kopasz Márta festő-, és grafikusművész megalapította a társaságot, amelynek tevékenysége azóta is töretlen, összejöveteleik pedig immár harminc éve zajlanak a Somogyi-könyvtárban. E dupla jubileum alkalmából egy sokszínű kiállítást szerveztek augusztus végén, amelyen szegedi kötődésű művészek kisgrafikáit, családi kötetekben megbúvó ex libriseket mutattak be, a közönség pedig nemcsak ezekben az alkotásokban gyönyörködhetett, hanem a szegedi kör és a kisgrafika műfajának történetéből is megismerhetett izgalmas adalékokat.

A hazai kisgrafika-gyűjtés története több mint száz évre, a Szent-György-Céh 1909-es alapítására nyúlik vissza. Ekkor fogalmazódott meg ugyanis először az igény, hogy egy tudatosan kialakított szerveződés fogja össze az országban akkorra már egyre nagyobb számban tevékenykedő gyűjtői elitet. Ráadásul más csoportosulásoktól – így például az éremgyűjtőktől eltérően – a Siklóssy László által vezetett céh már nemcsak a gyűjtőkkel, hanem az alkotókkal is felvette a kapcsolatot, létrehozva számukra egy közös platformot, egy keretet, ahol együtt élhetik meg a kisgrafika műfaji sajátosságaiból eredő sokszínűség élményét. Tehetik mindezt egy olyan „terepen”, ahol a művész és a gyűjtő együttes gondolkodása hoz létre egy alkotást.

Ahol a művész a gyűjtő által megálmodott világot, a szívének kedves tárgyakat, jelenségeket vizuális formába öntve, képileg fogalmazza meg, többletet, egyedi gondolatiságot társítva ezáltal a gyűjteményhez. Szimbiotikus viszony ez, amelyet kevés művészeti ág mondhat magáénak.

A vidéki egyesületek a két világháború között, az 1930-as években kezdtek létrejönni: Szegeden, Debrecenben, Pécsen és Sopronban. 1959. április 25-én alakult meg a fővárosban ex libris gyűjtők és grafikusok összefogása által a Kisgrafika Barátok Köre, mely több mint 70 taggal kezdte meg működését. Számos vidéki csoportja alakult, így Szegeden, Ajkán, Veszprémben, Pécsen, Debrecenben, Ceglédn, Egerben, Hajdúböszörményben. Ezeknek a köröknek a létrejötte a korszak magyar grafikusművészeti fejlődésének óriási lökést adott, hiszen albumok, folyóiratok jelenhettek meg a gondozásukban. „Lehetővé vált művészek és gyűjtők egymásra találása, amely nemcsak rideg üzleti kapcsolaton alapult, hanem mély barátságok szövődtek, informális csoportosulások alakultak ki. Egy-egy kisgrafikán megjelennek az élet fontos eseményeinek esszenciái: a vendégségek, a költözések, a gyermekek születése, halálozás, katonai behívók... Ezek a történetek személyes kontextusba helyezve megjelennek az alkotásokban” – mondta a kiállítás 2022. augusztus 30-án tartott megnyitóján Ujszászi Róbert. A muzeológus a történelmi előzmények és a Kisgrafika Barátok Köre Szegedi csoportjának történetét izgalmas aspektusokból bemutató összefoglalójában kitért arra is, hogy az említett művek az adott település szellemiségéhez, kulturális miliójához igazodva születnek meg és nemcsak képi elemként jelennek meg bennük az épületek homlokzatai, a város neves személyiségeinek portréi, hanem erős érzelmi töltettel megfűszerezve és a téma iránti személyes viszonyulásokat is kidomborítva.

Szegeden a kör Kopasz Márta művésztanár szervezése által jött létre 1961-ben. Tagjai csatlakoztak az 1959-ben, a fővárosban megalakult Kisgrafika Barátok Köréhez. A Somogyi-könyvtár 1992-től, immár 30 éve ad otthont a csoport összejöveteleinek. „Büszkeséggel tölt el, hogy a Kisgrafika Barátok Körének helyi csoportja intézményünket választotta összejöveteleinek helyszínéül 30 évvel ezelőtt. Közös kiállítások, rendezvények őrzik ennek a harminc évnek a sikerét és a jövő is tartogat még megvalósítandó terveket, együtt átélhető élményeket magában. Ez a jól működő kapcsolat

Gyűjtő és művész:

Szilágyi Magdolna, Déry Ilonka,
Buday György, Varga Mátyás,
Dinnyés Ferenc, Vadász Endre,
Kass János, László Anna,
Diskay Lenke, Kopasz Márta...

És a felsorolás még közel sem teljes. Nevüknek egymás mellett a helyük. Mert közösen hoztak létre valami maradandót, amely sokat elárul jelenünkről és múltunkról, megszívlelendő tanulságokkal szolgál a jövőnket nézve a közösségbe való tartozás, az együttes alkotás fontosságáról.

már csak azért is fontos, hiszen könyvtárunk sok évvel ezelőtt kezdte meg a tulajdonjegyeknek és possesoroknak a kutatását, amelyek bemutatására egy honlap is készült. A célunk, hogy az állományunkban őrzött, muzeális értékű kötetekben található tulajdonosi bejegyzéseket, ex libriseket, supralibrosokat közzétéve segítsük a könyv- és olvasáskultúra tanulmányozását” – hangzott el Piri Ildikónak, a Somogyi-könyvtár igazgatóhelyettesének köszöntő szavaiban, aki egy különleges kötetre is felhívta a figyelmet.

Ertsey Péter költő, szerkesztő, a Tiszatáj folyóirat egyik elindítója, a Somogyi-könyvtár könyvtárosa, később igazgatóhelyettese maga is lelkes könyvgyűjtő volt. Számára személyesen a szerző, Georges Duhamel postázta *Két ember* című regényének egy példányát. A könyvtár még a párizsi pecséttel ellátott borítékot is megőrizte, amelyben a küldemény érkezett, sőt, Ertsey *Az erdő* című költeményét is elolvashatja, aki kézbe veszi. S ha mindez nem lenne elég, a kötetet a Kopasz Márta által, Ertsey számára készített ex libris díszíti. Ez a könyv – ami a kutatómunkának köszönhetően fennmaradt az utókor számára – így több szempontból is felbecsülhetetlen értékkel bír.

„Magyarországon nincs még egy olyan város, ahol olyan sok grafikai alkotás örökíti meg a kulturális elemeket, az épített környezet lenyomatait, az adott településre jellemző hangulatokat, életérzést, mint Szegeden. Nagy kincse a városnak, hogy létezik egy kör, amely ilyen sok helyi művészt és művészetpártolót képes volt bevonni tevékenységébe az évtizedek során” – mondta Ujszászi Róbert. Mi sem bizonyítja mindezt jobban, mint a Rácz Mária és Bakacsi Lajos által összeállított, a Kisgrafika Barátok Köre szegedi csoportja 60 évre visszanyúló történetét bemutató képes összefoglaló, amelyben nemcsak a közösen megélt élményekről, hanem a még élő és a már elhunyt tagok munkásságának jelentőségéről is tanúskodtak a képsorok.

A cikk írója: Hegedűs Réka újságíró (1990, Gyula) A Szegedi Tudományegyetem Bölcsészettudományi Karának Kommunikáció- és Médiatudomány szakán szerzett alapidipломát 2012-ben. Ezt követően a Kommunikációs Mesterképzést is elvégezte. 2017 októbere óta a Szeged Várostörténeti és kulturális folyóirat szerkesztőségi titkára, szerzője és szerkesztője.

Kopasz Márta linómetszete (X3)
op. 170, 370x170 mm, 1992

A lecsontolt tölgy, a magyar haza.
A csodálatos madár, a magyar reménység rászáll
és új hajtásokra inspirálja, új életre serkenti.

Ürmös Péter

„TESTEMREHÍVÁS”,

avagy a nyenyere és a velocipéd
találkozása a rézplattnin

VÉN ZOLTÁN SZÜLETÉSNAPI KIÁLLÍTÁSA az ART 9 Galériában, 2022

A cikket a szerző teljes
terjedelemben
a Magyar Szó
2022. október 8-i számában
közölte

A kiállítás megnyitóján Kiss Zoltán grafikusművész, aki egyúttal az ART 9 Művészeti Egyesület és Galéria vezetője, köszöntőjében elmondta, hogy ezt a tárlatot eredetileg 2021-ben tervezték megrendezni a művész 80. születésnapján, de akkor a Covid járvány miatt nem valósulhatott meg. Így ez tulajdonképpen olyan jubileumi képgalériává vált, amelyen egy szűkebb életműválogatást láthattunk, mindamellett, hogy ebben az évben készült legújabb képekkel is találkozhattunk. A köszöntés után Vén Zoltán előszóban tartott tárlatvezetést, képenként felsorolva a legszükségesebb információkat, érdekességeket és motívációkat.

A kiállításain már megszokhattuk, hogy az egyetemes és magyar művelődéstörténeti motívumok természetelvű és realista megjelenítésével találkozunk, amelyet felületes szemlélőként akár konvencionálisnak tarthatnánk, de ez távol áll a valóságtól.

Munkáinak máig érvényes aktualitását és modernségét csak figyelmes motívumértelmezéssel fedezhetjük fel, és szimbólumrendszerének megértése az általános műveltséget meghaladó olvasottság nélkül nehezen lehetséges.

A meghívón olvasható tárlatcím Arany János versének átköltése, a már megszokott Vén Zoltán-i szarkazmus jegyében. A kiállításának ismertetése stílszerűen talán nem is kezdődhetne másként, mint egy Lautréamont mondás¹ parafrázisával, amelyben a boncasztalt felváltja a rézplattni, mint grafikai nyomóforma.

A bemutatott művek a legkorábbiaktól mind a mai napig olyan alkotói koncepcionalitásról tanúskodnak, amely következetesség ritkaságszámba megy a korunkbeli stíluspluralizmus világában. Nincsenek stílusváltások és kísérleti tévelygések ebben a nagyívű grafikai életműben. Mindjárt a kezdeteknél rátalált a saját egyéni hangvételére, és ez hozta el számára hosszú évtizedek alatt a szakmai és műértői megbecsülést itthon és külföldön. Nemcsak a hangvétele, hanem az ábrázolási rendszere is a kezdetektől koncepciózus, ami azt jelenti, hogy a motívumait idősíkoktól, különböző földrészek kultúrtörténeti írásos és szóbeli hagyományaitól, emlékeitől (Dr. Ganésa, Miszték kislány ugróiskolát játszik, Bábel tornya) függetlenül átértelmezve, egy sajátosan groteszk és irónikus módon újraépíti (újrarajzolja), ami így, egy másik dimenzióba kerülve képes egyidejűleg és egyszerre tézis – antitézis gyanánt funkcionálni. Vagy képes harmadik alternatívaként ugyanannak az állításnak ugyanott az ellentétéként megjeleníteni (Skinofrézia).

Ábrázolási sajátossága bizonyos fokon a „horror vacui” elvből adódóan egy olyan motívumdömping, amely a köznapi használati tárgyainkat a megszokottól eltérő egymáshoz, valamint a régi korok emlékeihez sorolás útján a bőség zavarával szembesíti a nézőt. Ebből következően az asszociatív lehetőségek száma sok esetben a végtelenhez konvergál, előfordulhat, hogy a néző megadja magát, és a legkézenfekvőbb képolvasatot teszi magáévá. A *Patika* című képe alapján olyan részletes tárgyleltárt és gyógyszerleltárt lehetne készíteni, ami derék teljesítmény lenne bármilyen adminisztrátor részéről. Ez lenne a könnyebbik megoldás. A nehezebbik feladat pedig egy orvosi szakszótárral végigböngészni az üvegcsék latin feliratait. Ilyen kiállításlátogatóról nincs tudomásunk.

A téma ellentpontjaként lett kiállítva *Dr. Ganésa* című kép, amin a hinduizmus istensége orvoslásra adja elefántfejét, aki mindamellett a tudományok és művészetek védnöke és a bölcsesség istene.

A néző (≠ a beteg) eldöntheti, hogy a javallatok közül az injekciót, a purgálást vagy a csőfogót választja. Egy másik lapon a Hyrieuszt látjuk, aki megfogadva Zeusz és Hermész tanácsát levizeli a leölt áldozati bikát, hogy annak bőrét felesége sírjába tegye. Így az istenek meghallgatták kérését, és fia született, akit Úrionnak² („vizező”) nevezett el. Ezért az Orion csillagképhez társították a hiedelem szerint az eső megjövetelét. A kép címe: *Hyrieus, az urológia nagyapja*. Legszívesebben újragondolt kultúrtörténeti hivatkozásai közé tartozik az egyiptomi és a görög-római mitológia, a Biblia világa, valamint a magyar őstörténet.

Tatjatiti levele Anegihotephez, valójában Tatjana levele Anyeginhez hieroglif jelekkel meséli el a levél tartalmát. A kezdő verssorok így szólnak...

„Én írok levelet magának –
Kell több? Nem mond ez eleget?
Méltán tarthatja hát jogának,
Hogy most megvessen engemet...”³

A művészettörténetből jól ismert Nofertiti mellszobrával indul a versmagyarázat, ezt egy írnok agyagszobrocskája követi, majd jönnek a Vén Zoltán humorával átírt és átkoreografált hieroglif motívumok, amelyek nem nélkülözik az erotikus felhangokat és fallikus formákat. Ebben a műfajban új jelképek születtek a képjelekből, ilyen például a levelet csőrében tartó sivatagi keselyű.

A hellén-római világban az istenek tevékeny résztvevői az emberek életének. *Fortuna Velocipéden* című képen a szerencse forgandó istennője felül-emelkedve a rá várakozással tekintő „plebs” világán, tekerve velocipédjét bőségszarujából szórja a konzumtársadalom használati eszközeit, és az istenek óvják azt, akire ez a töméntelen mennyiségű árucikk egyszerre rázuhan. Az istennő alakjának buja megformálásán elrévedő nézőnek el kell gondolkodnia, hogy Fortuna Dubia, vagy Mala, vagy Brevis kegyéből akar-e részesülni, vagy inkább nem? A várakozók között fel-

fedezzük a nyenyeren játszó zenészt, és másutt pedig mintha ráismernénk a művészünkre is. A színopéi Diogenész alakját formálja meg Vén Zoltán az *Embert keresek* című képen. A hordóból bányáslámpával kiemelkedő ókori bölcselő nagyon mérgesen tekint a teljes hadifelszerelésben feszítő és golyófogónak érdekesült leendő hősi halottra, a frontvonalba készülőkoriunkbeli fegyveresre, mintha az évezredekkel ezelőtti mondását ismét hallanánk: – Én embert keresek, de hát ember az ilyen? – A katona pedig megbocsátást kérő tekintettel néz fel rá. Ez a kép ebben az évben készült, az áthallás nagyon is kézenfekvő a jelenlegi háborús eseményeket figyelembe véve. Komolyra fordítva a szót, ismét aktuálissá váltak Radnóti Miklós tragikus verssorai...

„Oly korban éltem én e földön,
mikor az ember úgy elaljasult,
hogy önként, kéjjel ölt,
nemcsak parancsra...”⁴

A Biblia világa kiemelt helyet foglal el Vén Zoltán életművében. Az Ó- és Újtestamentumi jelenetek nemcsak ürügyként és motivációként szolgálnak számára, hanem figyelemfelkeltő erejével intő jel (jelkép-képjel) korunk emberének. Külön fejezetet alkotnak az életműben az askéta életet élő sivatagi atyák, jelen esetben *Oszlopos Simeont* és a *Szent Antal megkísértését* láthatjuk a falakon. Mindkettő litográfia, azaz kőrajz, ami, mint síknyomású grafikai sokszorosító eljárás, technikailag eltér a többi mélynyomású laptól. Simeon, az őt prófétaként tisztelő és csodaváró emberek zaklatása elől egy oszlop tetejére költözött. Askéta életet élve dicsőítette Istent, és csak a fogadóóráin látta el tanácsokkal a hozzá fordulókat. De még ezeket a látogatókat is egyre terhesebbnek érezte, ezért mind magasabb oszlopra költözött. Ezzel járt, hogy a személyes igényei is egyre csökkentek.

A tizenhat méteres oszlopra már csak egy demisont és egy kávéfőzőt vitt magával – Vén Zoltán képe szerint. Szent Antal megkísértése az előző statikusan komponált képhez képest ívesen dinamikus kompozícióban mutatja be a szent életének azon jelenetét, amikor sikeresen veszi fel a harcot a démonokkal szemben. Ez a grafika szellemiségében Hieronymus Bosch azonos témájú lisszaboni festményéhez hasonlítható.

A grafika nagy részét a sötétség erői uralják, amelyek több szimbolikus és konkrét formában testesítik meg a kísértéseket, de reményként itt is feltűnik az „Úr keze”, ami Vén Zoltán több képen is szimbolikus értelmet nyer.

Kompozicionális ellenpontként a korpuszt kezében tartó, és azzal hadakozó szentet látjuk szinte fényárban tündökölni. A démonvilág másik megfogalmazása jelenik meg a *Reangelizáció* című nagyméretű rézkarcán, amely a bukott angyalok pokoljárását mutatja be boszorkányfeliratokkal megspékelve. Művésznünk előszeretettel tanulmányozta a mártír szentek életét, akik a legkegyetlenebb módon szenvedtek kínhalált. A *Nyakavesztett szentek emlékműve* egy ilyen opus, amelyen egy gyerekkéz rajzolta fejfelé egészítette ki az egyik fejnélküli szent alakját (a társszerző ebben az esetben a saját kisfia volt).

Nagyon megérintette Simon apostol alakja, akit apokrif források szerint kettéfűrészeltek hitéért. *Szent József ajándéka Szent Simonnak* című alkotásán a lábait elvesztett szent egy Mária érintése nyomán kivirágzott sétatálcát kap ajándékba a megdicsőülésének apropóján. A háttérként félig ácsműhely, félig lomtár látható, amely rajzolása közben művésznünk kiélheti időutazásbéli gazdag mesélőkedvét; az írásunk címére utalva így kerül egymás mellé az amerikai esztergagéppel, a villanykörte az ételhordóval, a bányáslámpával és a szódásszifonnal. Ugyanezek még kiegészülnek a petróleumlámpával és festéktubussal az *Angyali üdvözet Szent Józsefnek* című grafikáján. A lomtár jelleg egyúttal „ars poetikaként” jelenik meg a *Fonyódi piac* címet viselő rézkarcán. A német turisták számára az azonnali vásárlásra felhívó „Sonderangebot” jegyében minden leértékelt áron elvihető; a kis Jézus születése (blondel keretben), a Pietà, és Mária menybemenetele. De, akit ezek a szakrális témák nem érintenek meg, találhat Lenin fejet, hurkatöltőt és tubát is a kacatok között. Mindezt maga a lódenkabátos művész ajánlja térdenállva a kuncsaftoknak. Szinte halljuk a megfáradt hangján a naphosszat ismételt szavakat: – Nagyon occsó, vegye, vigye!

A kiállítás megnyitására a Húsvétra rákészülő nagyheti időszakban került sor, így természetesen kiemelt nyomatékokat kapott a *Bevonulás Jeruzsálembe* és a *Feltámadás* című képe, ezek a művek a rendezés-kor a főhelyekre kerülve hangsúlyozottan érvényesültek. Mindkettő hangvételében visszafogott, és nélkülözi a művész sajátos szarkazmusát.

A virágvasárnapi jelenetben kivételesen különül el a földi és az égi szféra. Külön hangsúlyt kap a már korábban említett „ÚR keze”, de a többi szereplő „kézjátéka”

is megfejtést igényel. A *Feltámadás* című kép szomorkásabb és líraibb az eddig látottaknál. A szarkofágból az ég felé emelkedő, és lepleit hullató második isteni személy angyalok harsonaszavával kísérve száll fel a mennybe, hogy elfoglalja a helyét az Atya jobbján. Az első képen Krisztus alakja szinte konvencionális, itt a másodikon pedig karakterjegyeit elvesztve, akár magunkat is beleláthatnánk a lepelbe burkolt alakba. Ám az égi zene dallamait hirtelen megzavarja egy nyersebb intonáció, ami által a Vén Zoltán grafikáin többször megjelenő tekerőlantos figura kap főszerepet. Általa avas- zál az emberi elmével felfog-

hatatlan, és csak a hit által megbizonyosodható Feltámadás közvetlen, szenzuális élménnyé, hiszen váratlanul a Balatonudvari temetőben találjuk magunkat a szívalakú sírkövek tövében. Még egy kicsit időzünk a mennyei muzsikánál, amit a *Trinitas* című képe sugall. Galamdúcos anygyalhotel lakói különböző zeneszerszámokkal a kezükben a Harmonia Caelestis dallamait szövik egy zeneműbe, amit a többi képen is gyakran megjelenő, klepetusba öltözött, lehajtott fejű és kalapos férfi hallgat, vagy talán már el is bóbiskolt rajta. Odébb Veronika kendőjét véljük felfedezni, imhol pedig háromszor kukorékol a kakas, megzavarva a mennyei harmóniát. Tematikában ide tartozik *Mária Menybemenetele* című alkotás is, mivel közvetlen motívációját a Balaton-felvidéki Kapolcson átért templomi hangverseny szolgáltatta. Ez már nem nélkülözi a humort és iróniát. Az épülethomlokzati liftet ötvözi a neobarokk szószékkal, amely angyalok hadával kísérve, angyali erővel léggömbként emelkedik az égbe. Az angyalok harsonáit felváltják a tűzoltó zenekar fúvós-hangszerei, köztük a kürt, a tuba, az oboa és trombita.

Ha már a zeneműveknél tartunk, jöjjenek az ütős hangszerek. Az életmű korábbi opuszai gyakran utaltak a magyar őstörténetre. Ezekből kettőt is láthatunk a tárlaton a *Táltos* és a *Dobszerda* címmel. A táltos ruházata a már megismert motívumdömping jegyében sok mindent felsorakoztat a magyar Szent korona parafrázisától a teaszűrőig. „Szita-szita péntek, szerelem csütörtök, Dobszerda” gyerekmondóka pedig a sámándobok hangjától kísérve irónikus irányba tereli a nézőt főleg, ha a szereplők között felismerjük a huszáruhába öltözött művésznünket, a kisbíró módjára dobolja ki az igazságot.

Aki azt hiszi, hogy egy múltba révedő, és nem korszerű, modern művészetet látunk a falakon, az nagyon téved. Vén Zoltán azonnal reagál a minket körülvevő világ eseményeire, amire a legszebb példa a *Covid ante Portas* című alkotása. A nemrégiben újrakészített kovácsoltvas kapu a pápai Esterházy kastély előtt áll. Erről a művész így vallott egy interjúban: „A pápai kapu állítólag a versailles-i kapu másolata, ez az alak a Kovid, ő áll a kapu előtt egy demizsonnal – erre az alkalomra készülve, egy koccintásra... Mivel a Kovid elől mindenki bezárkózott, megcsináltam a pápai kaput – és a kapuk előtt ki áll a járvány idején? A Koronavírus! Ezzel riogattuk egymást.”⁵ A kapun ücsörgő denevér azóta új feladatot kapott, ezért a vírusgyártást abbahagyva átállt a harci gázok előállítására. Vén Zoltánt nagyon megrázta több barátjának az utóbbi időben bekövetkezett halála. *In memoriam Gyulai Líviusz* című lapját így magyarázta: „Barátság volt közöttünk, ajándékkönyvet is kaptam tőle. Többször átnézve azokat, a Dürer-parafrázisát választottam... – A rinocérosz koronáját (feleségének alakjával) én is átvettem, és a többi részletét a mester világához igazítottam... a rinocérosz bőrén a mestert ábrázolja a tetoválás.”⁶

Jankovics Marcellre emlékezve pedig a *Ciprusi Pietà* című műve készült el, amely egy fából faragott álló és fekvő alakja formál egy keresztet. A többezer éves relikviát leképező „torz faragást a krisztusi idők stílusában rajzoltam”⁷ – írta Vén Zoltán a kiállítás vezetőjében.

A klasszikus művészetörténeti alkotások is inspiratív motívációt jelentenek a számára. A kiállítás címadó alkotása Gyárfás Jenő 1881-ben készült festményének a parafrázisa, amely Arany János Tetemrehívás című balladájának illusztrációjaként ma a Magyar Nemzeti Galériában látható. Vén Zoltán rézmetszetén, a kép baloldalán a kíváncsiskodók között magát a mestert is feismerjük. Arcvonásaik a döbbenettől a kaján kíváncsiságig széles érzelmi skálát sugároznak, ahogy Kund Abigél buja nőalakként végig libben előttük.

„Odakinn lefut a nyílt utca során,
Táncolni, dalolni se szégyell;
Dala vág: „Egyszer volt egy leány,
Ki csak úgy játszott a legénnyel,
Mint macska szokott az egérrel!”

Kund Abigél megformálásában egy modernebb megfelelője *A szép mesterségek kezdete* című képén ábrázolt főszereplőknek, akik a magyar és egyetemes művelődéstörténet közismert alakjai. Művésznünk már

megismert logikai okfejtései révén így jutunk el Ferenczy István szobrászunk Pásztorlánykájától a Káma Szutra pozitúrákig.

Vén Zoltán a magyar kortárs grafika kivételes alakja, művészetét több könyv és bőséges szakirodalom méltatta, így ez a kiállítás ismertető nem térhet ki a parafrázis – paradigma – paradoxon párhuzamok minden aspektusára. Ez a születésnapjára való válogatás a gondolati gazdagságával, művelődéstörténeti utalásaival, egyértelmű és világos formarendjével mindenki számára olyan „időutazást” nyújt, amely nemesíti a lelket, pallérozza az elmét és vidámmá varázsolja elszürkült hétköznapijainkat. Végezetül a kiállítás látogatói nevében további töretlen alkotókedvet, kiapadhatatlan és invenciózus alkotómunkát kívánva ismételten köszöntjük Vén Zoltánt!

Isten éltesse sokáig, Mester!

Források:

1. Lautréamont, Comte de Lautréamont, írói álnév, eredeti neve: Isidore Lucien Ducasse (1846–1870) „Szép, mint a varrógép és az esernyő véletlen találkozása a boncasztalon.” „Beau comme la rencontre fortuite sur une table de dissection d'une machine à coudre et d'un parapluie.”
2. Robert Graves: A görög mítoszok 1. Európa Könyvkiadó, 1981. 221. oldal
3. Áprily Lajos fordítása
4. Radnóti Miklós: Töredék
5. <https://www.hegyvidekujsag.hu/archivum/archivum-2021-junius-8/egy-korty-kovid-inka>
- 6-7. Vén Zoltán kézírata

Radó László

A BETŰTŐL A KÖNYVJEGYIG

(Ajakai kiállítás nyitóbeszéde 2022. október 6.)

Nem tudom, a jelenlévők között akad-e olyan, aki már járt úgy, hogy kölcsönadott valakinek egy könyvet és nem kapta vissza. Én már igen. Azt gondolom, azzal sem vagyok egyedül, hogy találhatóak a könyvespolcomon olyan könyvek, amelyeket kölcsönkaptam valakitől, valamikor, de már fogalmam sincs, hogy kitől... Ez elég kellemetlen. Mit lehet az ilyen helyzetek elkerülésének érdekében tenni? Beleírjuk a könyvbe a nevünket, monogramunkat. Ez azonban nem túl esztétikus. A régieknek sokkal jobb módszerük volt erre (is). A legkorábbi módszer igen drasztikus volt, a meglehetősen drága, kézzel másolt kódexet egyszerűen leláncolták. Ennél finomabb és elegánsabb módszer volt, hogy díszes, vagy kevésbé díszes könyvjegyeket ragasztottak a könyv borítójának belső oldalára. A könyvjegyen szerepelhetett a tulajdonos neve, címere egy számára kedves idézet, vagy egy udvarias figyelmeztetés, hogy a könyvet ne felejtse el visszaszolgáltatni a jogos tulajdonosának. Valamint nagyon sokszor az a szöveg, hogy a „könyveim közül való”, vagyis latinul „ex libris meis”. Innen származik a könyvjegyek mai napig elterjedt elnevezése: ex libris.

Ma már az ex librisek ezen tulajdonjogot igazoló funkciója megszűnt. Maga az ex libris, mint műfaj azonban tovább él. Sőt, a grafikán belül egy önálló művészeti ággá nőtte ki magát, lelkes alkotóknak és a még lelkesebb gyűjtőknek köszönhetően. Köszöntöm az itt megjelent alkotókat: Kapolcsi-Kovács Csaba és Baranyai Ferenc urakat! és az Ajakai Kisgrafika Barátok Körének jelenlévő tagjait, különösen Radó Andrásné, akinek a gyűjteményéből származik a ma megnyitott kiállítás darabjainak nagy része.

Az ex librisek fénykora a 16. századra tehető. Nem véletlenül. Európában ekkor terjedt el igazán a könyvnyomtatás. Így a könyvek, bár még mindig drága dolognak számítottak, de már koránt sem voltak annyira különlegesek, hogy ne lehessen kölcsön adni őket. A könyvnyomtatás elterjedését egy bizonyos Johannes Gutenberg nevű német feltalálónak köszönhetjük. Őt látjuk a kiállítás nyitóképen. Gyorsan szeretnék vele kapcsolatban eloszlatni egy eléggé közismert tévhitet. Ugyanis nem Gutenberg találta fel a könyvnyomtatást. Mint annyi minden ez is a kínaiak találmánya. A legkorábbi módszer a táblanyomtatás volt, amelynek során a papírlapokat egyedileg faragott fatáblák, fametszetek segítségével nyomtatták. Az első szöveges

Fery Antal fametszete (X2) op. 43, 20x100 mm, 1940

ősnymotatványok a 9. században készültek. A kínai szójelek tükörképét rajzolták a fatáblára, majd ezeket körbevették, a domború jeleket festékekkel lekenték, és erre nyomták rá a papírt. Ez a technika a középkori Európában is ismert volt, főként a Biblia nyomtatására használták. Ezzel a módszerrel azonban minden oldalhoz új táblát kellett faragni, így egy könyv elkészítése hihetetlenül sok időt vett igénybe. Gutenberg találmánya a könyvnyomtatás hatékonyságán javított. Az eredetileg aranyművesként dolgozó mainzi feltaláló ugyanis a mozgatható betűkkel történő könyvnyomtatást fejlesztette ki. Ólomból készült betűformákat öntött, és ezeket szedte sorokba egy keretbe. (Így jutunk el a betűtől a könyvjegyig.) Ő használt először olajból készült nyomdafestéket, és ecset helyett – úgynevezett – labdacst, ami birkabőrrel készült, lószőrrel volt megtömve, és sokkal egyenletesebben vitte fel a festéket, mint az ecset. Így került a kész tábla a nyomdagépbe, rá pedig a papír. Gutenberg nyomdagépe tulajdonképpen úgy működött, mint a szőlőprés. Ezt a szőlőprésszerű nyomdagépet ábrázolja az egyik kiállított ex libris a *Könyvtár* című tablón.

Fery Antal fametszete (X2) op. 1222, 88x61 mm, 1977

Ahogy tehát a szőlőből kisajtoljuk a levét, úgy sajtolja rá a megfestett betűkre a nyomdagép (vagyis a sajtó) a papírt. Ezért hívjuk a nyomdaipari termékeket a mai napig sajtótermékeknek, és innen származik a médiára használt sajtó kifejezésünk. Gutenberg jelentősége tehát nem a könyvnyomtatás feltalálásában rejlik, hanem a könyvnyomtatás tökéletesítésében. Találmányának köszönhetően a könyvnyomtatás területén is megkezdődhetett a tömegtermelés. Egy tömegterméket viszont nem érdemes leláncolni, ezért terjedtek el az ex librisek is a könyvnyomtatás elterjedésével együtt. Az ex libriseknek számos típusát különböztethetjük meg. Utalhatnak a tulajdonos személyére (név, címer), esetleg a tulajdonos foglalkozására. Léteznek intézményi ex librisek (könyvtárak, egyetemek, gyűjtemények saját ex librisei). Ajándékozási vagy jutalom ex librisek is. Mindezekkel találkozhatnak a kiállításon, amit fogadjanak olyan nagy szeretettel, amekkora szeretettel dolgoztak rajta a rendezők!

Én szeretettel gratulálok az alkotóknak és a gyűjtőknek egyaránt! Köszönöm szépen a figyelmet!

Ürmös Péter

DR. NEMCSICS ANTAL ALKOTÁSAI – ezúttal feketében és fehérben

GONDOLATOK A NEMCSICS GRAFIKÁK LÁTTÁN

Elhangzott a kiállítás megnyitóján:

2022. november 23-án.

(Nemcsics Emlékház Színország Galéria
1185 Budapest, Ungvár utca 42.)

Színházi nyelven szólva egy ősbemutató részesei vagyunk, hiszen eddig még nem látott válogatással találkozunk itt a Nemcsics Emlékház Színország Galériájában. Egyes lapok ugyan szerepeltek Nemcsics Antal életében országos kiállításokon, de ennek a lappangó grafikai örökségnek a legátfogóbb kiállítását most tekinthetjük meg először a Nemcsics család jóvoltából.

Dr. Nemcsics Antal hatalmas és sokrétű, művészeti és tudományos életművében a grafikai opusok bár háttérbe szorultak, mégsem elhanyagolható jelentőségűek. A Képzőművészeti Főiskolán 1945-ben kezdi

meg tanulmányait először Kontuly Béla osztályán, majd pedig Kmetty János és Szőnyi István növendékeként folytatta rajzi és festői stúdiumait. Nemcsics Antal főiskolai stúdiumainak jelentős része alakrajz, valamint portrétanulmány. Ezek némelyike már grafikai szintű kidolgozottsággal készült, főleg ceruza-, szén- és tusrajz. A munkák vonalstruktúrája kézenfekvően továbbgondolásra serkent, és további sokszorosító grafikai megoldások keresésére sarkall. Az egyedi grafikától eljutva a tradicionális sokszorosító eljárásokig, e műfajban történő útkereséseiben valószínűleg inspiratív motívációként hatottak a mestereinek grafikai munkái is, de természetesen a technikai kísérletekben a saját tapasztalatszerzést nem pótolhatja semmi.

A Nemcsics-grafikák témavilága az akkoriban itthon tapasztalt, általánosan elfogadott (hivatalos) természetelvű művészeti szemléletből adódóan a figuralitás motívumköréből táplálkozik. A grafikák szereplői a személytelen akt-stúdiumok helyett már konkrét személyiségjeggyel rendelkező figurák, akik vagy egész alakban jelennek meg a képeken, vagy pedig a portréjukat láthatjuk. A korai festészetében megjelenő statikus alakábrázolások a grafikáiban dinamikusabban jelennek meg, részben a grafikai nyelvezetből adódóan. Rajzstílusuk tehát nem független az akkori kor-szemlélettől, de már az egyéni útkeresésének megfelelően tartalmaznak egyedi specifikumokat.

A nemesgrafikai sokszorosító technikák legtöbbször kipróbálta, erről így vall az Utazásaim Színországban című könyvében: „Készítettem linómetszetet, fametszetet, rézkarcot, hidegtűt, aquatintát, könyomatot és szita nyomatot is. A pápai Öreghegyben kivágott és a szálára merőlegesen feldarabolt öreg körtefa szolgáltatotta a fametszetekhez a jó minőségű anyagot.”

Mindeközben festészete is kezd kiteljesedni. Ekkor még a természetelvű piktúra mezsgyéjén haladva tárul fel előtte a színek világa. Eme tanulságokat a táblaképfestészetében és murális megbízásaiban egyaránt felhasználja. Viszont még mindig kihívást jelentenek számára a grafikai munkák. A magas-, mély- és síknyomású sokszorosító eljárások használatában egyre nagyobb gyakorlatot szerzett. A Nemcsics-metszetek nagy része fekete háttérből kimetszett, és így a papír alapszínén, illetve a fehérben megjelenő vonalstruktúrával, valamint vonalhálójával közvetíti a látványelemeket. A fametszetek sorából kiemelve a Kakas című alkotást, ezen figyelhető meg a legjobban a pozitív-negatív formarészek változtatásából adódó dinamika, és a sötét-világos felületek kontrasztjának maximális kihasználása.

A másik, az általa a leggyakrabban használt technika a rézkarc. Ez az eljárás sokkal alkalmasabb a szabadkézi tollrajz reprodukálására és sokszorosítására. A harmadik, de ritkábban használt eljárása a litográfia, amely a síknyomású eljárások közé tartozik. Ez a technika kiválóan alkalmas a kréta- és a tusrajzok reprodukálására. Ezekből a már említett mesekönyvhöz készült színes, 26 x 20 cm-es majomfigura a leginkább ismeretes Nemcsics Antaltól.

A technikai sokszínűség mellett változatos a képek műfaji megoszlása is. Ilyen kisgrafikai műfaj lehet az alkalmi lap, emléklap, üdvözlőlap, évfordulás grafika, házassági és születési értesítő, valamint a könyvtárjegy; hogy csak a legfontosabbakról essen szó. A felsoroltak mindegyike megtalálható Nemcsics Antal grafikai életművében. Az egyik rézkarc a legidősebb fiú, Csongor születését adja hírül. Több emléklap készült a Budapesti Műszaki Egyetem megbízásából. A karácsonyi üdvözletek sokáig évente készültek, és közvetítették a család jókívánságait. A könyvespolc előtt álló nőalak akár bianco ex librisként is felfogható.

Egy másik nagy egység az alkalmazott grafika csoportja, ebbe tartozik például a bélyegtervezés, melyre szintén látunk példát a válogatásban. Hazánk építészeti és turisztikai látnivalóiról készített egy sorozatot Nemcsics Antal, megfelelőképpen feliratozva; Magyarország megnevezéssel és postai névértékkel ellátva. Ezzel régi családi tradíciónak is emlékkel adózott, hiszen édesapja, Nemcsics Elek jelentős bélyeggyűjteménnyel rendelkezett. Nemcsics Antal grafikáinak témavilága az alkalmazott technikákhoz hasonlóan nagyon változatos és sokrétű. Szakrális és profán jelenetek, a jelenkori és régmúlt történelmi események, a munka világának ábrázolása, a hagyományos csendélet és alakábrázolások elevenednek meg a képeken; hogy csak néhányat emeljünk ki a grafikai sorozatokból. A szakrális művek nagyobb csoportja Jézus születéséhez kapcsolódó témakör, ahol több feldolgozásban jelenik meg a Madonna a kis Jézussal, a Szent Család és a pásztorok imádása; ezek általában fametszetek. Az egyik rézkarc a reneszánsz Madonna-ábrázolások típusát követi. De megmetszette a húsvéti lapként Krisztus feltámadását egy korareneszánsz ábrázolási típus adaptációjaként. A szakrális témák egy másik csoportját alkotják a Szent Ferencet megjelenítő metszetek és rézkarcok. Hagyományos képzőművészeti műfaj a csendélet. Most a virág-csendéletre látunk egy mivesen megmunkált magas- és mélynyo-

mású változatot. Tetemes része a grafikai örökségnek az alakábrázolás, amely nem nélkülözi a szociális érzékenységet, ahogy például a munka világának szereplőit tárja elénk, mint a kubikus, az ács, vagy az öntődei munkások esetében. Különlegességet jelent ebben a csoportban az a történelmi jelenet, melyben a reformkori országgyűlések pozsonyi helyszínére ismerhetünk. Előtérben pedig a karddal felövezett, sújtásos ruhát viselő honatyák protestáló csoportja látható.

Az arcképek sorozata a legtöbb esetben konkrét személyeket ábrázol, jól megfogalmazott karakterjegyekkel. Ezekről elkülönül az a pár darab színesen nyomtatott hidegtű lap, amelyek láttán a 4x5 cm-es Rembrandt önarcképek jutnak az eszünkbe, annyi különbséggel, hogy ezek itt kevesebb specifikus jegyet hordoznak, és elmosódott és halvány megjelenésükkel „lélekpórtrékként” is felfoghatók.

Nemcsics Antal mindezen nemesgrafikai sokszorosító eljárások használatát tökélyre fejlesztette, de úgy érezte, hogy a vonalstruktúrák által konkrétan behatárolt formarend és leredukált színhasználat nem egyeztethető össze az ő festői világával és nem szolgálják a megálmodott céljainak megvalósítását. Ezért a grafikai műfajok szigorú technológiai szabályain túllépve, a fekete-fehér, valamint a sötét-világos keretekbe szorított képi világot elhagyva elkezdte a minden képzeletet felülmúló, határtalan szabadságot biztosító, fantasztikus felfedezéseket rejtő utazását Színországban.

Irodalom:

1. Szi J Béla: Kmetty János rézkarc albuma 1920-ból – Művészettörténeti Értesítő 1983/1-2 sz.
2. Nemcsics Antal: Utazásaim Színországban – 12. oldal. (2007)
3. Illusztráció: A turai Nagyboldogasszony templom oltárképe: Krisztus mozaik

Ürmös Péter

HÍMES GRAFIKÁK

„AZÉRT JÖTTEM,
HOGY FÖSSEK...”

FALTISZ ALEXANDRA

grafikusművész
kiállításának
megnyitója
a FSZEK Körúti
Könyvtár Galériájában
2023. február 1.

Tisztelt Hölgyeim
és Uraim,
Kedves Vendégek!

Tisztelettel köszöntöm Önöket Faltisz Alexandra IBBY-díjas grafikusművész kiállításának megnyitóján itt a Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár Körúti Könyvtár Galériájában. Szasza most főleg a nyomtatott grafikáiból nyújt át nekünk egy válogatást. Sokoldalú művész, akinek a festményei, grafikái és illusztrációi mellett ismeretesekek díszlet- báb- és jelmeztervei, animációs- és diafilmjei. Az itt látható nyomatok a sokszorosító grafikai eljárások közé tartozó linómetszet technikával készültek. Ami a képen fehér, azt ki kell vésni, ami fekete, azok a festékhordozó dúc kiemelkedő részei, és ezek hagynak befestékezve nyomot a papíron. Ez egyfajta pozitív–negatív formaképzést követel, és a nyomtatás miatt tükörképben kell a tervezésnél gondolkodnunk. Ha „Dani ex librise” című alkotásra ránézünk, mindezek rögtön érthetővé válnak. Az itt látható további művek pedig vegyes technikával készültek, illetve kollázsok.

Ami vezérelvként összeköti ezeket a munkákat, az a végtelen humánus és szeretet, amelyek jellemzik mesehőseit és figuráit, és amellyel ezeket a karaktereket megformálja. A jelen kiállításon látható linómetszetek részben autonóm képgrafikák, részben pedig illusztrációk és ex librisek, ez utóbbiak pedig a könyvekhez kötődnek, így mi sem természetesebb, hogy igazi otthonuk a könyvtár. Itt kell köszönetet mondanunk a FSZEK Körúti Könyvtárának a művek bemutatási lehetőségéhez, név szerint Kuczkó Andrea könyvtárvezetőnek. A technikai segítségért szintén köszönet illeti Szabadi Zoltán grafikusművészt. Nélkülük ez a kiállítás nem jöhetett volna létre.

„Azért jöttem hogy fössek,” – a meghívón látható grafika idézete „ars poeticaként” is felfogható. Az idézet teljes szövegében leírt tevékenységi körök jelölték ki a későbbi művészi útját, amelyeket azután számos és szép siker övezett. Indulásában meghatározók voltak a családi gyökerek, amelyek fontosságát mind a mai napig kihangsúlyozza. A Felvidékről származó édesanyjától az irodalmi vénát, az Erdélyből származó édesapjától a rajzolás képességét és tehetségét örökölte. Máig fontosnak és meghatározónak tartja azt a családi miliőt, ahol, mint a visszaemlékezésében írja: „...mindig rajzolk. És meséket mondok...” és „...este meseszóra aludtunk el, amiket a szüleink találtak ki...” és „...puha, meleg fészekként körülöleltek a mesék. Édesanyánk,

Szerénke fotós volt, a Papa drapikus. Ja, hogy ilyen nincs? Pedig de. Mi csak tudjuk, hiszen a műhelyében nőttünk föl a festékes dobozok és ecsetek között.” Pécsi születésű révén az ottani diákevek váltak másik meghatározó tényezővé a művészi világlátásának kialakulásában. Egy növendék kiállítása az egyúttal mindig a mesterek dícsérete. Folytatva az idézetet: „1986-ban szereztem diplomát a Magyar Képzőművészeti Főiskola (ma Egyetem) alkalmazott grafika tanszékén. Diploma kiállításunkon meseillusztrációkkal szerepeltem, mesterem, Zelenák Crescencia biztatására. Hiszen ekkor már szinte kizárólag illusztrációval foglalkoztam, hanglemez-borítókat, leporellót, kisiskolásoknak állatos abc-t készítettem. A mai napig foglalkoztatnak a betűk, a tipográfia és a tanításban betöltött fontos szerepük. 1987-ben végeztem a Képzőművészeti Főiskola mesterképzőjén.”

Az állhatatos munka eredményeképpen a sikerek sem maradtak el:

1979-ben a Nagykanizsai Országos Amatőrfilm Fesztivál, 3. díjat kapott, és a legjobb elsőfilmes lett;

1980-ban Párizsban (Dixieme Muse / Decima Musa) – Nemzetközi Animációsfilm Fesztivál nagydíjat kapta;

1986-ban Ankarában, („Turkey in my mind”), nemzetközi illusztrációs pályázaton 3. díjat nyert;

1993-ban a Nemzetközi Gyerekkönyv Tanács – angol kezdőbetűkkel IBBY (INTERNATIONAL BOARD ON BOOKS FOR YOUNG PEOPLE) díjat kapta (Lázár Ervin: Manógyár című könyvéért, Nemes Nagy Ágnes: Aranyecset című kötetéért);

1994-ben *Év mesekönyvéért pályázaton* – Csillag Albert Emlékdíjat nyerte el;

1995-ben a *Soros Alapítvány, illetve Más-Kép Alapítvány pályázatán az Év Tankönyve* címet nyerte el;

2006-ban és 2007-ben a „Betűvetés” elnevezésű Szegedi Könyvkiállításon és Vásáron – Fesztiváldíjat kapott (ifjúsági kategóriában);

2009-ben a *Szép Magyar Könyv díjra* kiírt pályázaton – Zelk Zoltán: *Varázskréta* című kötetért oklevelet kapott;

2011-ben ugyanitt a *Szép Magyar Könyv díjra* kiírt pályázaton *Közönségdíjat* kapott – Gaál Zsuzsa: *Vacka kóstoló* című könyv illusztrációiért.

A felsorolásból kiderült, hogy az illusztrációs munka mellett animációs filmet is készített, amellyel az első rangos szakmai elismeréseket szerezte itthon és külföldön, amint az előzőekben hallhattuk.

A mestereket imént megismerve, még egyet meg kell említenünk, aki a világlátását meghatározó mesterként nem közvetlenül, de a metszeteivel közvetve mindenképpen befolyásolta, ő pedig a család régi barátja, édesapjának iskolatársa – Gyulai Líviusz. Az ajándékba kapott nyomatok már korán inspirálták őt a linómetszésre. Sőt a nagykanizsai amatőrfilm fesztivál zsűrijében is ő figyelt fel a nevére, amikor is felelevenedett a régi családi kapcsolat.

A jelen kiállításon most látható munkák egy újabb periódus – a nyitott szívűműtétje utáni, idézőjelben „újjászületés” – időszakának képei. Az „Évek, Órák, Napok” és az „Angyalok ideje” című képek ennek a nehéz, operációkkal teli időszaknak állítanak emléket. Szasza nyomatai és Gyulai Líviusz metszetei közötti párhuzamok nyilvánvalóak. Anélkül, hogy esztétikai elemzésbe bocsátkoznánk, megállapítható, hogy közös bennük a mélyreható humánus, a játékosság, a motívumfűzés, hasonló kompozíciós elvek, fekete-fehér formajátékok, illetve fekete-fehér felületek ritmusa és egymáshoz sorolása.

A szöveg, mint funkcionális elem jelenik meg a könyvjegyeken vagy latin kifejezéssel élve *ex librise*-ken. Ezeknek és az illusztrációknak az igazi otthona a könyvtár, így nagyon találó a kiállítási anyagba történő beválogatásuk. Az itt látható lapok külföldi pályázatokra készültek, és Pozsonyban és Vilniusban lettek kiállítva. A kiállításon szereplő illusztrációk közül elsőként a húgának, Faltisz Robertának „Csörgevári vígaságok” című meséjéhez készített metszetet emelem ki, amely a „Tejfalusicc” címet viseli. A szerző édesanyjának csallóközi otthonához, Somorjához tartozó Tejfalu a színhelye a „hazanéző” mesének, amelyben a tejgyár bezárása generál a macskák között nagy-nagy elégedetlenséget.

Másodsorban Tamkó Sírátó Károly, a hazai gyermeklára egyik megújítójának műveihez készült a „Gyíkfiú” a „Tűzmadár” és a „Fűfaréka” című metszeteket ajánlom figyelmükbe, amelyek elvonatkoztatva az inspirációs irodalmi alkotásoktól, önálló igényű, autonóm képgrafikaként is megállják a helyüket. A kompozíciós rendjük azonos, egy keretdísz által határolt felületen belül központi helyet foglal el a gazdagon megmetszett címadó motívum. A „Fűfaréka” esetében a keretet a szintén mívesen megmetszett csipketerítők sora adja. Ahogy ismeretes a például a hímzett csipkeszegély, úgy átköltve a meghívón szereplő szöveget, nevezhetjük Szasza metszeteit akár „hímes grafikáknak” is Mattioni Eszter „hímeköveinek” analógiájára.

Szintén a képgrafika kategóriába sorolom a „Tengerre magyar!” szállóige képi megjelenítését, valamint a „Lóóóra!” című metszeteket, amelyek karikírozva jelenítik meg az adott mondást. Pontosabban egy kedvesen groteszk kép-átírással találkozunk mindkét esetben.

Az első képet könyvjegyként is el tudnánk képzelni a leporelló-hullámokon egy dióhéjban csónakázó hölgy láttán.

Különleges aspektusa Szasza munkásságának a kortárs írókkal és költőkkel kialakított kapcsolat, akár személyes vonatkozásban, akár lelki rezonancia viszonylatában, gondolhatunk itt például Lázár Ervinre. Ezek során több esetben is hosszú évekig tartó barátság alakult ki, ami extra pozitív töltéssel gazdagítja rajzolt vagy metszett grafikáit.

Kérem, fogadják szeretettel FALTISZ ALEXANDRA munkáit, köszönjük, hogy egy kicsit megfiatalodva bepillantást nyerhetünk meséinek világába, mert ahogyan írja: „Jó dolog felnőttfejjel is gyereknek lenni.”

Dr. Tebeli Izabella

EGY SOPRONI RECENZÍÓJA EGY SOPRONI FESTŐ MŰVEINEK EMLÉKKÖTETÉRŐL

Büszkeséggel tölt el, hogy született soproniként egykori történelem tanárom (jelenleg a Soproni Egyetem Könyvtárának történész kutatója) legújabb kisgrafikai gyűjteményes kötetét ismertethetem a KBK szaklapban. **DR. IFJ. SARKADY SÁNDOR** nem kisebb célt tűzött ki maga elé, mint hogy egyik legtermékenyebb soproni festő és grafikus Sterbenz Károly alkalmi kisgrafikáit rendezze albumba a művész halálának 30. Évfordulójára. A feladat nem volt könnyű, de sikerült egy unikális és minden szempontból igényes kollekciót összeállítania Sterbenz Károly műveiből, több mint 300 kisgrafikával illusztrálva. A művész úr – ugyanúgy, mint dr. ifj. Sarkady Sándor helytörténészként – szülővárosának Sopronnak tiszta szívú népszerűsítője, ami a kötetből is süt az olvasóra. Az a perfekcionizmus, amivel a grafikus megalkotta ezeket a műremekeket abszolút egyedivé teszi őt a soproni művészettörténetben. Sterbenz Károly olyan szerencsés volt, hogy még ifj. Storno Ferenc mellett leshette el az alkotás csínját-bínját, amire büszke is volt. Tőle tanulta, hogy mindig legyen a zsebében egy vázlatfüzet, hiszen sose tudhatja, mikor jön szemben egy remek téma.

Először a nagyközönségnek a Soproni Képzőművészeti Kör 1923. évi tárlatán mutatkozott be alkotásaival. Festett freskót, készített szekkot és táblaképet is, de méltán híresek portréi is. Restaurátorként is számíthattak rá és szívesen készített könyvillusztrációkat is. Önálló művei közül a teljesség igénye nélkül:

a soproni Szent István templom freskói, a GySEV-palota hármass faliképe, az evangélikus templom és az Árvaház kápolnájának freskói, a vásárugyári kultúrotthon és a Bányászati Múzeum, valamint a városháza és a volt megyeháza termeit díszítő falfestményei.

Értett a rézkarcokhoz, fametszetekhez, de az akvarell sem állt tőle távol. Figyelmét az ex librisek irányába – melyből később sok százat készített – dr. Puteáni Holl Jenő GySEV igazgató terelte. Ex libriseit nemzetközileg is elismerték, munkáival szerepelt szinte minden jelentősebb külföldi kiállításon. Sajnos műveiről jelenleg nincs teljes katalógus, 1976-ig rendelkezünk pontos adatokkal, ekkor 514-nél tartott a lista. A művész 1989-ig alkotott! Az album lapozása közben e könyvjegyekben élénk táru Sopron művelődéstörténete és mindennapjai.

Kari bácsi, – hiszen a soproniaknak ő örökre Kari bácsi marad – családfákat, díszokleveleket is alkotott nagy műgonddal, így a Soproni Egyetem által adományozott oklevelek és diplomák az ő munkáját dicsérték. Az ötvenes évektől kezdve az alkalmazott grafika jelentette számára a megélhetést, idegenforgalmi kiadványokban fedezhetők fel rajzai. Sopron városa munkásságát 1971-ben Lackner-éremmel, 1979-ben Pro Urbe Sopron kitüntetéssel ismerte el.

Ifj. Sarkady Sándor a Sterbenz-családot jól ismerve érezte küldetésének, hogy létrehozza ezt a páratlan emlékkötetet. A szerző a következő kedves szavakkal ajánlja művét: „Munkámat szeretettel és tisztelettel ajánlom leányának Helena Polsternek, a Sterbenz család tagjainak, Orbán Annának. Továbbá a szépet szerető soproni polgároknak, az innen elszármazott örök Soproniaknak, de mindazoknak is, akik egy életre eljegyezték magukat a kisgrafika gyűjtésével, vagy csak szeretik és megbecsülik a jót, a szépet, a nemest, a kiválót.”

Köszönjük
és várjuk a folytatást!

Ex libris: Sterbenz Károly, X2, 85x43 mm, 1970

Arató Antal

EMLÉKEZÉS DR. SEMSEY ANDORNÉ ILONÁRA

Korábban már röviden hírt adtunk arról, hogy 103. életében, lapunk korábbi szerkesztőjének özvegye, a legendás hírű műgyűjtő, mindannyiunk Ila nénije elhunyt. Ő nem csak hobbinak tekintette férje gyűjtői, szakirodalmi munkásságát, hanem lelkesedéssel társult hozzá. És ez hasonló örömet szerzett számára (és mások számára is), jóllehet csak afféle szürke eminenciásként tekintett magára férje munkájában, holott a kis grafikáról, az alkotóiról való tájékozottsága rendkívül sokoldalú volt. És ugyanúgy – mint férjében – élt benne az az ismeretterjesztő szándék, a művészeti élmények megosztásának öröme. Amikor legutoljára meglátogattam, már súlyos beteg volt. Leánya, Ágnes (kiváló csipkeverő) viselte gondját. Az ágyából kérte lányát, hogy milyen újabb mappákat vegyen elő és mutassa meg nekem. Lakásuk mindig nyitva állt a gyűjtők, érdeklődők előtt, örömmel várta, fogadta őket, köztük engem is. Különösen emlékezetesek voltak a havi rendszerességű összejöveteleink, amikor általában egy-egy művész bemutatására került sor, a már paszpartuzott gyűjtemény alapján. Ilyenkor is utánozhatatlan kedvességgel fogadta a vendégeket, mindenféle finomságokkal (köztük az általa készített diópálínkat kínálva). A KBK jubileumi rendezvényén láttuk utoljára, ahol a régi gyűjtők, művészek emlékét idézte fel. Ezekről megjelent írása a Kisgrafika 2019/2. számában, mondhatnánk ezzel köszönt el tőlünk.

Ila néni gyakran emlegette, hogy az Angolkis-asszonyokhoz járt középiskolába, és később is gyakran eljárt egykori összejöveteleikre. Bizonyára ez a vallásos meggyőződése is hozzájárult önzetlen személyiségének kiteljesedéséhez.

Fájdalommal
búcsúzunk tőle,
emlékét megőrizzük!

Stettner Béla op. 316,
X3/2, 93x47 mm, 1975

HAZAI ÉS NEMZETKÖZI HÍREK

Várkonyi Károly op. 1053,
X2, 98x67 mm, 1980

Több, mint egy évtizeden át élt és alkotott Ajkán Fekete István író, gazdatiszt, vadász, akinek regényeit és novelláit sokan ismerik. Állatfigurái, mint Vuk, Kele, Bogáncs, Lutra és a többiek mind egyaránt népszerűek kicsik és nagyok körében. Verseit viszont csak kevesen ismerik. Aranymalinkó címen 2001-ben Ajkán adták ki hatvan költeményét tartalmazó verses kötetét.

Ezek közül zenésített meg tízet a néhai kántortanító Dezső Lajos, illetve barátunk Papp Ferenc. Az író születésének 123. évfordulója alkalmából az ajkai KBK egy emlékműsort állított össze. Papp Ferenc és Angelmayer Judit gitár, hegedű, furulya, darbuka és egyéb hangszerek kíséretében énekelte a verseket, miközben Kapolcsi Kovács Csaba számítógépén illusztrációkat készített úgy, hogy a közönség kivetítőn kísérhette figyelemmel az alkotás folyamatát. A sárgarigó mellett csigabiga, tündér, vándor, hóvirág és más természeti képek is „papírra” kerültek. Padné Szabó Mária bevezetője és összekötő szövege egészítette ki a programot. Az irodalmi-, zenei- és grafikai élmény külön-külön, de együtt is hatott a közönségre, mert a végén vastapssal jutalmazták.

Mesél a bécsi erdő az osztrák gyűjtők áprilisi találkozásáról

Bécs mellett a mauerbachi Hotel Marienhof ad otthont az ex libris csereprogramnak 2023. április 28-30 között. Részletes program a szövetség honlapján: www.exlibris-austria.at/01_termine.html

A német szövetség éves közgyűlése májusban

2023. május 11-12. között rendezik
a német ex libris találkozót.

A részleteket itt lehet olvasni:
www.exlibris-deg.de/2022/04/05/wichtiger-aenderung-deg-jahrestagung-2022-nicht-in-gelsenkirchen-sondern-in-moers/

Magyar Karikatúra Szövetség a FEHOVA-n

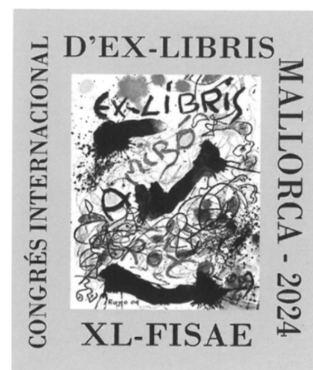

Sikeres kiállítást rendezett partner szervezetünk, a Magyar Karikatúra Szövetség a FEHOVA-n, Fegyver, Horgász, Vadász témakörben – jelezte felénk dr. Kőrösi Ilona alelnök. A HUNGEXPO-n 2023. február 9–12. között lehetett meglátogatni és derülni a karikatúrákon az érdeklődő publikumnak. Elnökünk, Vén Zoltán két műve is szerepelt a kiállításon „Szent Antal prédikál a halaknak”, valamint az „Állatok farsangja”. Dr. Supka Magdolna méltatása szerint „Vén Zoltán egyike, Európa leghumorosabb művészeinek. A világ jelenségeit egy bizonyos tiszteletlenséggel figyeli. Magtartását azonban bölcsesség, tudás, az antik mitológiának és európai kultúrájának alapos ismerete jellemzi, melyek távol tartják őt az olcsó megoldásoktól...” Dr. Kőrösi Ilona digitális csodaszarvas „Lesben” című montázsa is helyet kapott a kiállításon. Gratulálunk!

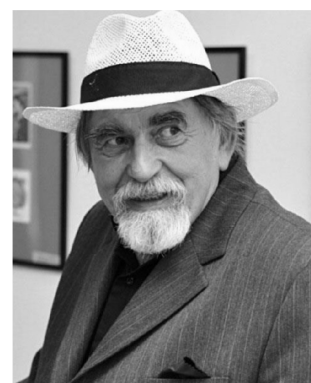
FISAE 2024-es kongresszus Mallorca, október 1-6.

A FISAE 244. körlevele szerint 2024-ben Mallorca ad otthont az ex libris gyűjtők világtalálkozójának. Sajnos a szerkesztők csak reménykednek, hogy sikeresebb lesz a szervezés, mint az elmúlt San Francisco-i találkozóé volt, ahol mindössze 50 gyűjtő „kergette” egymást. A meghívók célja, hogy a résztvevők egy kellemes spanyol nyaralással egészítsék ki a szakmai találkozót. Információink szerint 2024 nyarának végére tűzik ki a FISAE időpontját, így az ACE Associació Catalana d'Exlibristes-nek még kellő idő áll rendelkezésére, hogy előkészítse a találkozót, ahogy már Prágában is láthattuk és tapasztalhattuk. Logót már terveztek a találkozó tiszteletére!

A FISAE 253. körlevele – magyar vonatkozással

Büszkén olvashattuk a világszervezet magyar vonatkozású körlevelét. A szerkesztők Vén Zoltán KBK elnökünk ex libris munkásságát emelik ki, úgy hivatkoznak rá, mint a rézkarcok méltán híres mesterére, aki az ex libris területén is rendkívül termékeny alkotónak bizonyul a maga több, mint négyszáz csodálatos kisgrafikájával. – Gratulálunk Elnök Úr!

A svájci szövetség szeptemberi éves közgyűlése

2023. szeptember 8-9. között rendezik a svájci szövetség Baselben a nagy éves összejövetelüket.

www.exlibris-selc.ch

KÖNYVESPOLC

VÖRÖSMARTY TÁRSASÁG

A Vörösmarty Társaság rendelkezik művészeti tagozattal is. Ez az Áron Nagy Lajos Művészetbarát Kör, melynek egyik alapítója KBK tagunk Dr. Arató Antal. Kiállításokat szerveztek a grafikusok közül König Róbertnek, Vén Zoltánnak, Vincze Lászlónak. A gyűjtők közül Arató Antalnak, Stokinger Józsefnek. A Vár című irodalmi és közéleti folyóirat Bobory Zoltán elnöksége alatt vált a Társaság kiadványává, de értékes, gazdag tartalmú és megjelenésű könyvek, antológiák, képzőművészeti albumok, helytörténeti dolgozatok kiadását is támogatja és végzi a szervezet. Grafikusaink közül már többen lehetőséget kaptak a Vörösmarty Társaság könyveinek illusztrálására: Bagarus Zoltán, Bakacsi Lajos, Baranyai Ferenc, Bordás Ferenc, Csiby Mihály, Drahos István, Fery Antal, Kerékgyártó László, Kopasz Márta, König Róbert, Kőhegyi Gyula, Menyhárt József, Nagy László Lázár, Stettner Béla, Torró Vilmos, Ürmös Péter, Vén Zoltán.

Az Álmodba szánt ének
című versfolyamban
König Robert

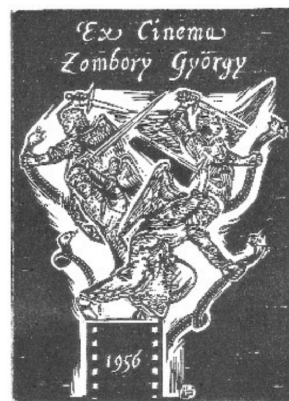

Bartal Klára:
Alkonyórán
című könyvében
Kerékgyártó László

Verskönyv
A versmondás gazdagít
Versmondóknak ajánlva
Kopasz Márta

Bobory Zoltán:
Szabadságdal
című könyvében
Ürmös Péter

Feller Károly: Lélekbogáncs
című könyvében
Vén Zoltán

PÁLYÁZATOK

1. ERŐSÍTSÜK AZ EGYSÉGET! Ez a jubileumi pályázat mottója a Trakai Történeti Múzeum 75 éves fennállása alkalmából kiírt pályázatnak. A litván Trakai városa évszázadokig a nemzeti sokszínűség méltó példája volt, a múzeumot már a szovjet éra alatt politikai propaganda célból alapították. A vasfüggöny lebontását követően a múzeum is dinamikus megújuláson ment keresztül. Jelenleg a „kit célozzunk” dilemmájának küzd, de mindeképpen jelentős szerepet kíván vállalni a kultúra formálásában. A múzeum három tematikája: Trakai szigeti vár, a Holtak Szigeti Vár és a Medininkai Vár, amelyek a középkori gótikát ölelik fel. A részvétel ingyenes minden 19 évet betöltött pályázónak, aki elismeri a pályázati feltételeket. Nincs maximálva a benyújtható pályaművek darabszáma. Két kinyomtatott példányt kell beküldeni. A pályázók a művek hátolda-

lán tüntessék fel a kép adatait (nevüket, országukat, a mű címét, technika, méretét, az alkotás éve, az Ex libris birtokosának neve, ha az a grafikán látható). Mind a tradicionális grafikák, mind a modern technológiákkal készült alkotások nevezhetőek. Méretezés: maximum hossz bélyeg formátumnál 150 mm, egyéb: 210x297 mm (A4). Minden alkotáson szerepeltetni kell: „EX LIBRIS. TIM-75”. Ajánlott témák:

„Múzeum a városban.”

„Város a múzeumban.”

„A múzeum: az emlékek őrzője.”

„A város arca: látkép.”

„A város arca: épületek.”

„A város arca: polgárok.”

„Trakai várai: Trakai szigeti vár, a Holtak Szigeti Vár és a Medininkai Vár.”

Nevezési határidő: 2023. május 15.

Cím: International Ex Libris Competition

Trakai History Museum

Kestucio g. 4.

LT-21104 Trakai, Lithuania

2. A KATALÁN EGYESÜLET az alábbi feltételekkel hirdetett pályázatot a világ összes kisgrafikusa számára: Még nyilvánosságra nem került alkotások nevezhetőek. A téma és a technika nincs korlátozva. Maximális képnagyság 14x19 cm. Minden nevezett műből 3 példányt kell megküldeni, és mindegyik alkotás hátlapján a következőket kell jelölni: művész teljes neve, postacíme, e-mail címe, és a felhasznált technika pontos megjelölése. A pályázatot a következő postacímrre kell elküldeni: CONTRALLA, C/ Santa Anna, 16 – 43003 Tarragona. Ha több pályázó venne részt a versenyen együtt is beküldhetőek a művek. Nincs pályázati díj. A pályaműveket nem postázzák vissza, hanem a pályázat anyagából készítenek egy Contralla nevű gyűjteményt. A pályaműveknek 2023. június 30-ig kell beérkezniük.

A három első helyezett pénzdíjai: 600 €, 300 € és 150 €; és további 5 különdíjat is kiosztanak pénzzutalom nélkül. A verseny győzteseinek kihirdetésére 2023. augusztus 5-én kerül sor. A nyerteseket e-mailben értesítik. A pályázati anyagból katalógus készül, és a műveket szabadon felhasználhatják a későbbiekben más célból. További információkat az alábbi címen lehet kapni:

Contratalla Art, C/ Santa Anna, 16 – 43003 Tarragona

contratalla@tinet.cat

@ContraTallaArt

www.facebook.com/contratalla

3. PETŐFI SÁNDOR születése bicentenáriuma ex libris-pályázatot hirdet Vámspércs Városi Önkormányzat és a Pircsike Vámspércsi Közművelődési Egyesület. „Ott vagyok honn” címmel, Petőfi és az alföld kapcsolatára fókuszálva hirdeti meg ex libris-pályázatát. Úgy gondoljuk, az ex libris műfaja alkalmas lehet arra, hogy Petőfi különböző arcait, benne az alföld szerelmeseit, kellő kreativitással, vizuális leleményességgel jelenítse meg. Minden pályázó maximum három alkotással jelentkezhet, az alkotások mérete nem haladhatja meg a 15x15 cm-t. A pályázók a művek hátoldalán tüntessék fel a kép adatait (cím, technika, méret) és saját elérhetőségeiket (név, postacíme, e-mail cím, diákok esetében továbbá az iskola és a felkészítő neve). Az ex libriseket (egy külön lapon a pályázó nevével, életkorával, postacímével és e-mail címével) Vámspércs Városi Önkormányzat postacímére (4287 Vámspércs, Béke utca 1.) kell elküldeni. A borítékon fel kell tüntetni: „Petőfi 200 – Ex libris pályázat”. Beküldési határidő: 2023. szeptember 30. A beérkező munkákból a szervezők kiállítást rendeznek, az ünnepélyes eredményhirdetésre 2023 novemberében kerül sor. A kategóriák győztesei értékes könyvcsomagban és 25 ezer forintos pénzzutalomban részesülnek. A díjazottak írásban kapnak értesítést. A kategóriák győztesei értékes könyvcsomagban és 25 ezer forintos pénzzutalomban részesülnek. A díjazottak írásban kapnak értesítést.

4. REGGELI TIFFANYNÁL TÉMÁBAN hirdetett ex libris pályázatot az ASBC&D, Victoria Egyetem Truman Capote amerikai író születésének centenáriuma: nevezési díj nincs. A nevezett pályaműveket emailben is el kell küldeni a szervezőknek az alkotó életrajzával és portréfotójával együtt. A FISAE által elfogadott grafikai eljárással készült technikákat fogadnak el. A kisgrafikán szerepelnie kell az ex libris feliratnak. Az alkotás hátoldalán fel kell tüntetni: alkotó neve, mailcíme, a mű címe, hány db készült, év és aláírás. Egy alkotó maximum 5 művel pályázhat. Eredményhirdetés: 2024 februárjában. A díjakat később teszik közzé. Az eredeti pályaműveknek 2023. december 15-ig kell beérkezniük 5 példányban.

Postacíme:

Breakfast at Tiffany's" Bookplate Competition,

P.O. Box 14964, Tucson, AZ, USA, 85732-4964.

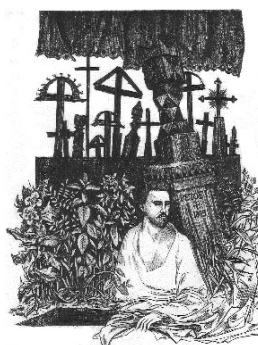
Bővebben: bookplate.org/breakfast-at-tiffanys-bookplate-competition-2024

FERY ANTAL

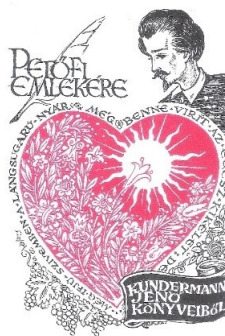
BARANYAI FERENC

VÉN ZOLTÁN

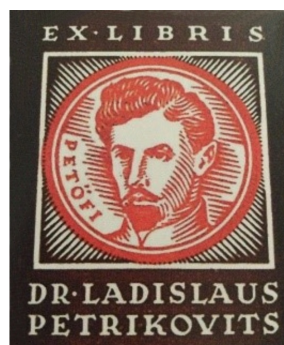
FERY ANTAL

PETRY BÉLA ALBERT

VÁRKONYI KÁROLY AMADÉ

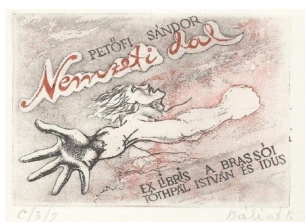

FERY ANTAL

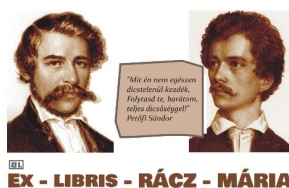

NAGY LÁSZLÓ LÁZÁR

PETŐFI TISZTELETÉRE EMLÉKVÁLOGATÁS

BÁLINT FERENC

BAKACSI LAJOS

JÓZSA JÁNOS

FERY ANTAL

JÓZSA JÁNOS

CSUTAK LEVENTE

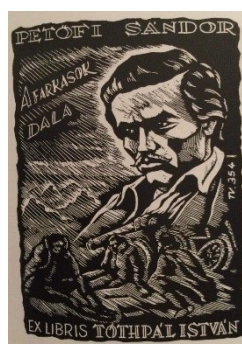
PENCHO KULEKOV

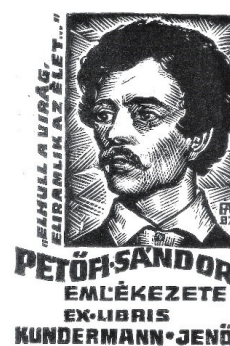
FERY ANTAL

DRAHOS ISTVÁN

TORRÓ VILMOS

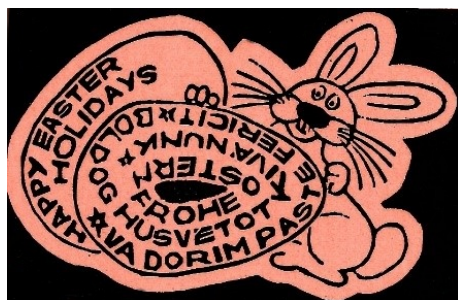
FERY ANTAL

VADÁSZ ENDRE

RÁKÓCZY FERENC op. 63 190x260 1964

KLEIN ERVIN X1 85x97

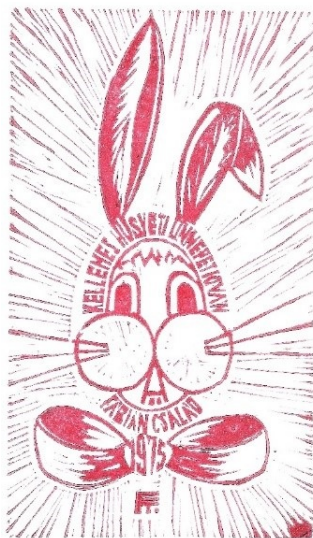
DRAHOS ISTVÁN op. 8 X2 50x40 1941

RICHARD ROTHER X3 60x100 1934

MESKÓ - PÓKA X3/2 90x90

FÁBIÁN TIVADAR X3 113x65 1975

KLEIN ERVIN X1 100x77